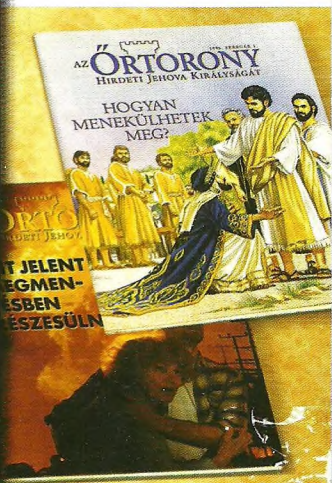
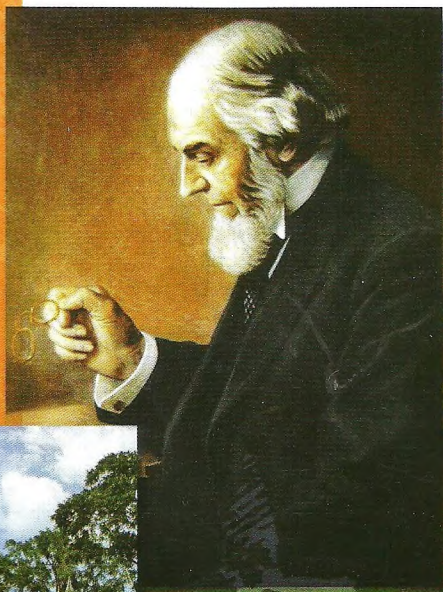

Kérdés és válasz

Jehova Tanúi

- Megbízható Biblia az *Új Világ*-fordítás?
- Csak 144 000 ember jut a mennybe?
- Valóban pogány tanítás a Szentháromság tana?
- Jézus Krisztus azonos lenne Mihály arkangyallal?

Hogyan indult Jehova Tanúi egyháza?

Az Őrtorony Társulat szerint...

Hitehagyás és helyreállítás

A Jehova Tanúi azt állítják, hogy a kereszténység a Kr. u. IV. században, Nagy Konstantin császár uralkodása idején általános hitehagyásba esett. Isten *Charles Taze Russell* (1852–1916) bízta meg azzal, hogy állítsa helyre az igaz imádatot az utolsó napokban. Russel megalapította az Őrtorony Társulatot, amely lelki igazságokat közvetít Jehova igaz hívei felé, többek között az *Őrtorony* és az *Ébredjétek!* folyóiratokon keresztül.

Adventista befolyás

Russel az 1870-es években elvetette az örök győtrelem gondolatát, és csatlakozott a „Második Adventista” nevű csoporthoz, akik azt tanították, hogy a gonoszok nem szenvednek a pokolban, hanem a halállal megszűnnek létezni. Russel 1879-ben szakított az adventistákkal, és elindította a *Sioni Őrtorony és Krisztus Jelenlétének Hírnöke* című folyóiratot, amely elutasított olyan keresztény tanokat, mint a Szentháromság, az örök büntetés vagy a lélek halhatatlansága. Russel kijelentette, hogy Krisztus „láthatatlan jelenléte” (nem fizikai visszatérése) 1874-ben megkezdődött, és 1914-re véget vet az emberi kormányzatoknak, hogy helyreállítsa a paradicsomi állapotokat.

Jó tudni...

Problémás tanítások

- Az Őrtorony Társulat korai kiadványai szerint a gízai nagy piramis méreteinek számadataiból megjósolható a világvége időpontja (ún. „piramismisztika”). Amikor a jóslatok nem teljesedtek be, a mérési adatokat az új dátumokhoz igazították.
- Russel utódja Joseph Rutherford (1869–1942) „bíró” lett. Rutherford 1915-re, 1918-ra, majd 1925-re módosította a világvége dátumát. Azt hirdette, hogy „A most élő emberek közül milliók sosem halnak meg!”, és házat épített

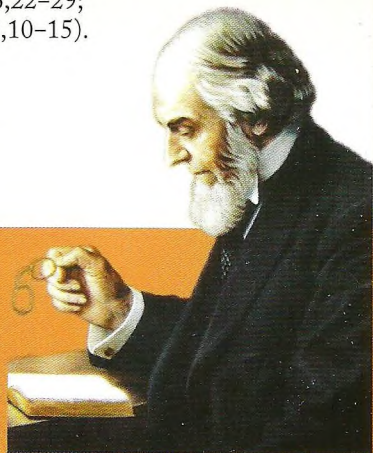
A Biblia szerint...

Nem történt általános hitehagyás

A Biblia figyelmeztet bennünket, hogy az utolsó időkben némelyek elszakadnak a hittől (1Tim 4,1), de sehol nem utal arra, hogy a kereszténység csaknem teljesen elpártolna Istentől. Jézus azt ígérte, hogy egyházán „a pokol kapui sem fognak diadalmaskodni” (Mt 16,18), Pál apostol pedig azt hirdette, hogy az egyház „nemzedékről nemzedékre” dicsőíti majd Istent (Ef 3,21).

Russel és a Biblia

A Biblia figyelmeztet bennünket, hogy lesz idő, amikor az emberek „az egészséges tanítást nem viselik el, hanem saját kívánságaik szerint gyűjtenek maguknak tanítókat, mert vizket a fülük” (2Tim 4,3). Russell is ezt tette, amikor elvetette az örök büntetés bibliai tanát (Mt 10,28; 25,46; Lk 16,22–29; Jel 20,10–15).

Charles Taze Russel, alapító

San Diegóban Ábrahám, Izsák, Jákób és más „érdemes ősök” fogadására.

- Rutherford azt tanította, hogy Jehova a Plejádok csillagkép egyik csillagáról kormányozza a világot, és a fekete bőrszín a Káint sújtó bibliai átok jele.

Az Őrtorony Társulat szerint...

Isten neve

Rendkívül fontos, hogy Istent a saját nevéen, azaz „Jehová”-nak szólítsuk. Az Őrtorony Társulat *Új Világ*-fordításában (ÜVF) így hangzik a Zsoltárok 83,18: „Hogy megtudják az emberek, hogy te, akinek neve Jehova, egymagad vagy a legfenségesebb az egész föld felett”. Isten igaz követőit arról lehet felismerni, hogy a „Jehova” nevet használják imádkozás, gyülekezeti éneklés, prédikálás és biblíatanulmányozás közben. (Sok Tanú hiszi, hogy ha nem mondja ki „Jehova” nevét, az imádság más „istenhez” szállhat.)

Isten neve a Szentírásban

Bár Isten neve az Ószövetség csaknem minden fordításában „Úr”-ként szerepel, az *Új Világ*-fordítás mindig a „Jehova” nevet használja, sőt, az Újszövetségben is „helyreállítja” Isten nevét. Ez bizonyítja, hogy az Őrtorony Társulat magasabb rendű a hitehagyó kereszténységnél. A Példabeszédek 30,6 és a Jelenések 22,18–19 azonban óva int attól, hogy valaki „hozzátegyen” Isten ígéjéhez vagy „elvegyen” belőle, tehát azok a bibliafordítások, amelyek elveszik Isten nevét, és az „Úr” szót használják „Jehova” helyett, nem megbízhatók.

A Tetragrammaton, Isten nevének négy héber betűje

Jó tudni...

Isten nevének kiejtése

Az Ószövetség kéziratai héber nyelven íródtak, az ókori héber írás pedig csak mássalhangzókat rögzített. Később az írástudók a kiejtés megkönnyítése érdekében magánhangzókat jelölő pontokat helyeztek el a szövegben, de senki sem tudta bizonyosan, milyen magánhangzók kerüljenek Isten nevének mássalhangzóinak alá (latin betűvel: „JHVH”). A Szentírást ugyanis évszázadokon át úgy olvasták fel, hogy Isten szent neve helyett az „Adonáj” (azaz „Úr” vagy „Uram”) szót mondták ki.

A Biblia szerint...

„Atya” vagy „Jehova”?

A Jehova Tanúi ragaszkodnak ahhoz, hogy imáinkban Istent „Jehovának” nevezzük, pedig Jézus arra tanít a miatyánkban, hogy „Atyának” szólítsuk őt (Mt 6,9–13). Jézus Isten „névének megszentelése” alatt nem Isten nevének kimondását értette, hanem magának a személynek a tiszteletét, a héber nyelv ugyanis a „név” fogalmával írta körül a „személy” elvont fogalmát. Azt is világossá tette, hogy tanítványait Isten „örökbe fogadta” a családjába, ezért Isten „fiaiként” már bátran nevezhetik Istent az „Atyjuknak”, nem csupán Úrnak, Örökkévalónak stb.

Jehova az Újszövetségben

Még ha a Társulat az Ószövetségben indokoltan változtatta volna Isten nevét „Jehovára”, arra nem tud elfogadható magyarázattal szolgálni, hogy az *Újszövetségben* miért cserélte ki az „Úr” és az „Isten” szót 237 esetben „Jehovára”. A fennmaradt kb. 5000 ókori görög másolat közül ugyanis egyben sem található meg Isten neve héber betűvel vagy görögös átírásban. (A Jel 19,1–6-ban a „Hallelujah” szóban is csak a rövid forma, „Jah” szerepel.) A 237 szócseréből pedig csak 82 esetben van szó olyan Ószövetségből vett idézetről, amelyben ott állt a Név, a többi 155 változtatás önkényes. Ezek mind válogatott szövegek, ahol a „Jehova” név szerepeltetése mesterségesen szétválasztja Jézust és Istent. A Társulat „csupán” a Krisztussal, Szentlélekkel vagy üdvözléssel kapcsolatos szövegeket hamisította meg.

A középkorban az „Adonáj” szó magánhangzóit a „JHVH” mássalhangzók alá pontozták, ami összeolvasva így hangzik: „JaHoVaH. A „Jehova” tehát ugyanolyan műnév, mintha az „ISTeN” mássalhangzóinak közé tennénk az „UrAm” magánhangzóit: „USTAN”.

Valóban pogány tanítás a Szentháromság tana?

Az Őrtorony Társulat szerint...

Három különböző isten imádata

Az a keresztény tanítás, miszerint az egyetlen Istenségben belül három személy létezik, valójában a babiloni és az egyiptomi mitológiában szereplő hármas „istenekhez” hasonló pogány dogma. A Szentháromság tanát semmilyen bibliai vagy korai egyházi bizonyíték nem támasztja alá, a kifejezés nincs is benne a Bibliában. Az Atya (Jehova) és a Fiú (Jézus) két különböző „isten”, de Jézus alacsonyabb rendű, mert Jehova (az „egyedül igaz Isten”) szolgálja. A Szentlélek is csak Isten „tevékeny ereje”, mint a rádióhullám vagy az elektromosság.

Jó tudni...

A Szentháromság téves értelmezése

A háromságtan azt az ősi keresztény hitet fogalmazza meg, amely szerint az Atya, a Fiú és a Szentlélek három személyes valóság az egy Istenen belül. A Tanúk ezt úgy értik félre, mintha a Szentháromságban Jézus (a Fiú) és az Atya ugyanaz a személy lenne. Ezért azokra a bibliaversekre hivatkozva állítják, hogy a háromságtan ellentmond a Bibliának, amelyek megkülönböztetik az Atya és a Fiú személyét.

A Szentháromság tana a történelemben

Az Őrtorony Társulat azt állítja, hogy a korai keresztény egyház vezetői nem vallották a háromságtant. Ez azonban nem igaz. A *Kell-e hinnünk a háromságban?* című kiadványban például leszögezik, hogy Alexandriai Kelemen tanítása szerint Jézus „nem egyenlő” az Atyával. Kelemen valójában így dicsőítette Jézust: „Ő a megtisztító, a megváltó, a kiengesztelő isteni Ige, a legnyilvánvalóbb valóságos Isten, aki egyenlő a mindenek Urával, mert az ő Fia volt.” (*Buzdítás a görögökhöz* X.110.) Tévedésből még Platón műveiben is felfedezni vélte

A Biblia szerint...

Szentháromság a Bibliában

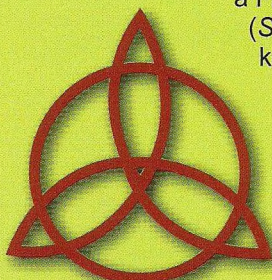
A Bibliában sok bizonyítékot találhatunk Isten hármas egységére. A Biblia az Atyát (1Pt 1,2), a Fiút (Jn 1,1; 20,29) és a Szentleket (ApCsel 5,3-4) egyaránt „Istennek” nevezi, akik külön személyként tevékenykednek, egymással kommunikálnak. Mind a három személynek tulajdonít *olyan tulajdonságot*, amely csak Istené lehet (pl. szent, örök), és *olyan tettet*, amit csak Isten tehet (pl. terem, megment), illetve *együtt* említi hármukat (pl. Mt 28,19). Mivel azonban csak egy igaz Isten van (pl. 5Móz 6,4; Jn 17,3), arra következtethetünk, hogy az „egy igaz Isten” három külön személyben létezik.

Válasz az ellenvetésekre

A háromságtannal szembeni érvek általában arra hivatkoznak, hogy a Fiú „alávettette” magát az Atya akaratának, és hogy Jézus kijelentése szerint az Atya „nagyobb” nála (Jn 14,28). A Filippi 2,5-11 ugyanakkor elmagyarázza, hogy miként vetette magát alá a Fiú az Atya akaratának, amikor emberi formát vett magára, hogy megváltsa az embert. Amíg a földön járt, és valóságos ember is volt, az Atya valóban „nagyobb” volt nála, de ez nem jelent alacsonyabbrendűséget.

a Háromságot (amit vallott):

„...semmi másról nincs szó, mint a Szentháromságról, mert a harmadik a Szentlélek, és a Fiú a második.”
(*Szónyegek* V. könyv XIV.)

A Szentháromság ősi jelképe: a triquetra

Jézus Krisztus valóban azonos Mihály arkangyallal?

Az Őrtorony Társulat szerint...

Jézus = Mihály arkangyal

Jézus valójában Mihály arkangyal, akinek a neve azt jelenti: „Kicsoda olyan, mint Isten?” Ő volt Jehova *első* teremtménye, aki által minden *mást* teremtett (Kol 1,16–20 ÚVF). Mivel Sátánt – aki szintén angyali teremtmény – a Biblia „istennek” nevezi (2Kor 4,4), Jehova szellemi Fiát, Jézust is tekinthetjük „istennek”.

A Fiú földre jövetele és ami azután történt

Attól kezdve, hogy Mihály a földre jött, nem volt többé arkangyal, hanem csak egy tökéletes ember. Miután a kereszten meghalt, Jézus emberi testét Jehova eltávolította, harmadnapra Mihályt szellemi lényként újra életre keltette. Mivel a szellemi lények láthatatlanok, Jehova megengedte neki, hogy Jézus eredeti testéhez hasonló alakokban megjelenjen a tanítványainak, hogy elhiggyék: feltámadt a halálból. Nem fog a földre visszatérni, de 1914 óta megkezdte „láthatatlan jelenlétét”.

Azóta a mennyből uralkodik, és várja az armageddoni csatát, amikor a földről eltörölnének az emberi kormányzatok, és eljön a földre a „paradicsom”, Jehova királysága.

A Biblia szerint...

Jézus Isten

Jézus az egyetlen igaz Isten, aki „tegnap, ma és mindörökké ugyanaz” (Zsid 13,8; Jel 1,7–8). Amikor eljött a földre, isteni természete mindvégig megmaradt, miközben magára vette az emberi természetet is (Fil 2,5–11; 1Tim 2,5). Emberi teste megdicsőült formában támadt fel, és utána is megmaradt (Lk 24,39; Jn 2,19–22). Egy nap „meglátja minden szem”, ahogy testben visszatér a földre (Jel 1,7; Mt 24,30) éppen úgy, ahogyan látható módon felment a mennybe (ApCsel 1,9–11).

Jézus nem Mihály

Az Őrtorony Társulat megpróbálja összekapcsolni Mihályt és Jézust, de ezt a Biblia nem támasztja alá. Az általuk idézett igék egyike sem állítja Jézusról, hogy Mihály arkangyal lenne. A Zsidókhoz írt levél eleve úgy mutatja be Jézust, mint aki *nagyobb* az angyaloknál. A Júdás 9-ben

pedig azt olvassuk, hogy Mihály arkangyalnak nem volt hatalma ítéletet mondani Sátán felett, Jézus azonban ezt többször is megtette (pl. Mt 16,23).

Mihály arkangyal (mozaik)

Jó tudni...

Az egyedül igaz Isten

A Biblia a Sátánt „e világ istenének” nevezi. Vajon ez azt bizonyítja, hogy Jézus abban az értelemben „isten”, mint a Sátán? Egyáltalán nem! Pál pontosan tisztázza a Bibliában említett más „istenek” kilétét, amikor leszögezi: „Mert ha vannak is *úgynevezett* istenek, akár az égen, akár a földön, mint ahogyan sok isten és sok úr van, nekünk mégis *egyetlen* Istenünk az Atya [...] és egyetlen Urunk a Jézus Krisztus” (1Kor 8,5–6). Mivel csak egy igaz Isten van, a többi a „hamis istenek” kategóriájába esik, amelyek „lényegüket

tekintve” *nem* is tekinthetők Istennek (Gal 4,8). A Biblia azért nevezi a Sátánt „e világ istenének”, mert a világ öntudatlanul is őt szolgálja, de ettől még hamis „isten”. Jézus-

ban tehát vagy az egyedül igaz Isten jött közénk, vagy ő is csak egy a hamis „istenek” közül, nincs középút.

„...és ezért vagyunk az Igazban, az ő Fiában, a Jézus Krisztusban. Ő az igaz Isten és az örök élet.” (1Jn 5,20)

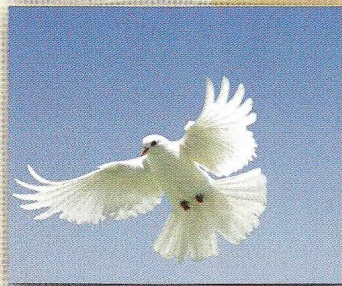
„Mert benne [Jézusban] lakik az istenség egész teljessége testileg...” (Kol 2,9)

A Szentlélek csupán Isten „tevékeny ereje”?

Az Őrtorony Társulat szerint...

„Tevékeny erő”

A Szentlélek személytelen „tevékeny erő”, ami különböző természetfeletti dolgok véghezvitele céljából árad ki Jehovából. Mivel a Szentlélek a Biblia szerint a hívőkben „lakozik”, nem lehet személy.

Jó tudni...

A Szentlélek Isten

Mivel Isten személy, és a Jehova Tanúi a Szentlelket személytelen erőnek tartják, ezzel istenségét is tagadják. Az Apostolok cselekedetei 5,3–4 azonban a Szentlelket Istennek nevezi. Amikor Anániás hazudott a Szentléleknek, Péter így intette: „Nem embereknek hazudtál, hanem az Istennek”. A 2Korinthus 3,17 kijelenti, hogy „az Úr pedig a Lélek”. Az Apostolok cselekedetei 28,25–27 szerint a Szentlélek az Úr, aki az Ézsaiás 6,8–10-ben beszél.

Valóban elvette Isten a Szentlelket?

A Biblia kijelenti, hogy akik Isten fiaivá lettek, azokat a Szentlélek vezeti (Róm 8,14–15). A mai Tanúk többségét meglepetésként érné, hogy az Őrtorony Társulat 1939-es Megváltás című kiadványának 216–217. oldalán a Társulat azt hirdette, hogy „1918-ban [...] Isten elvette a Szentlelket, amely addig Isten népét vezette, mivel elvégezte a funkcióját”. Az Őrtorony Társulat ma már nem tanítja, hogy a Szentlélek elhagyta volna a földet, hanem azt állítják, hogy csak azokat „keni fel”, és csak azok kerülhetnek így Isten családjába, akik a 144 000 kiváltságos hívő közé tartoznak.

A Biblia szerint...

Valós személy

A Szentlélek közbenjár (Róm 8,26), bizonyosságot tesz (Jn 15,26), tanít (Jn 14,26) és vezeti a híveket (Róm 8,14). Értelme (Róm 8,27) és akarata (1Kor 12,11) van. Meg lehet szomorítani (Ef 4,30), lehet neki hazudni (ApCsel 5,3), lehet káromolni (Mt 12,31), és próbára lehet tenni

(ApCsel 5,9). Ahogy Jézus idejében a démonok megőrizték személyiségüket, amikor emberekbe költöztek (Lk 8,27–30), a Szentlélek sem lesz kevésbé személy attól, hogy a hívőkben lakozást vesz (Ef 5,18).

Megszemélyesítés vagy személyiség?

A Jehova Tanúi azt állítják a Szentléleknek személyiséget tulajdonító szövegekről, hogy azok csupán elvont tulajdonságok megszemélyesítései, ahogy a Példabeszédek könyve is megszemélyesíti a bölcsességet. A bölcsesség azonban elvont fogalom, amelyet meg lehet személyesíteni, és ennek a Példabeszédek költészetében meg is van a helye. A Szentléleknek azonban a Biblia nem költői részei, a történelmi beszámolók, igehirdetések és levelek tulajdonítanak egyértelműen személyes jegyeket.

Az Őrtorony Társulat szerint...

A keresztyének két osztálya

Az úgynevezett „felkent osztály” vagy „kicsiny nyáj”, vagyis az a 144 000 keresztyén, aki pünkösöd (kb. Kr. u. 30) és 1935 között élt, szellemként örökké él majd a mennyben. Mindenki más, aki 1935 után lett Jehova Tanúja, és azok is, akik bármikor máskor éltek a történelem folyamán, és nem hallottak Krisztusról, de nem voltak gonosz emberek, a „más juhok” közé tartoznak, és emberi lényként élhetnek majd örökké a földi paradicsomban. A földi osztály sohasem fogja meglátni Istent vagy Jézus Krisztust. A két osztály örökre elkülönül egymástól.

Az újszövetségi kiváltságok csak a 144 000-et illetik meg

Csak a mennyi osztály tagjai lehetnek részesei az új szövetségnek, Jézus csak az ő közbenjárójuk, csak ők születnek újjá, Isten csak őket fogadja a gyermekeivé, csak ők Krisztus testvérei, Krisztus testének tagjai, csak ők részesülhetnek évente egyszer az úrvacsorai „emlékjegyekben”, és ők uralkodnak majd Krisztussal együtt a mennyből.

A Biblia szerint...

Minden hívő együtt él majd az új égben és az új földön

A Krisztusban hívők halálukkor azonnal Krisztus jelenlétébe kerülnek (Lk 23,43; Fil 1,21–24). Minden hívő a Krisztuséhoz hasonló romolhatatlan testben fog feltámadni, bármikor élt a történelem folyamán (Róm 8,11; 1Kor 15,42–54; Fil 3,21), és örökké együtt lesznek majd az új égben és az új földön (Mt 5,5; 2Pt 3,13; Jel 21,1). A hívek „uralkodni fognak a földön” Krisztussal (Jel 5,10). (Az „uralom” vagy a föld uralom alá hajtására vonatkozik [1Móz 1,26–28], vagy pedig arra, hogy a keresztyének uralkodnak a korábbi korok megváltottai fölött.) Minden megváltott meglátja Istent és Krisztust (Mt 5,8; 1Jn 3,2; Jel 21,3–4).

Minden hívő részese az új szövetségnek Krisztus a közbenjáró Isten és minden ember között, aki megváltást nyert benne (1Tim 2,5–6). Aki hisz Krisztusban, az mind újjászületik (1Pt 1,3; 1Jn 5,1), és Isten gyermeke lesz (Jn 1,12–13, Róm 8,14–17; Gal 4,4–6), így Krisztus által Istent mint Atyját ismerheti meg. Minden megkeresztelt hívő tagja Krisztus testének, az egyháznak (1Kor 12,13).

Jó tudni...

Ki a 144 000?

A Bibliában csak a Jelenések 7. és 14. részében olvasunk a 144 000-ről. Azok a keresztyének, akik szó szerint értelmezik a számot, a tizenkét izraelita törzs mindegyikének 12 000 tagjára való utalást is szó szerint veszik (Jel 7,4–8). Ha a tizenkét csoportot nem vesszük szó szerint, nincs értelme szó szerint venni a csoportok összegét, a 144 000-es számot sem. Azok a keresztyének, akik a tizenkét izraelita törzsre való utalást az egyház jelképének tekintik, a 144 000-es számot is *szimbolikusan*, a teljesség számaként értelmezik.

A Biblia nem osztja a hívőket két osztályra: egy, azaz közös reménységre lettünk elhíva (Ef 4,5).

Csak a Jehova Tanúi üdvözülhetnek?

Az Őrtorony Társulat szerint...

Az üdvösség feltételei

Jézus helyettes áldozatként, tökéletes emberi életével vásárolta vissza azt, amit Ádám elveszített: a tökéletes földi élethez való jogot. A Tanúk többsége reméli, hogy „méltónak találhatik a megmentésre”, nem pusztul el a közelgő armageddoni csatában, és megérheti Isten királyi uralmát, amikor majd helyreáll a „paradicsom” a földön. Az „részesül megmentésben”, aki 1) a Jehova Istenről és Krisztusról szóló tanítást befogadta; 2) Isten törvényei iránt engedelmes, az életét a Biblia erkölcsi követelményeire igazítja; 3) Isten egyetlen kommunikációs csatornájához (Őrtorony Társulat) és szervezetéhez (Jehova Tanú) tartozik és azt szolgálja; 4) hűséges Isten szervezetehez.

Nincs bizonyosság

Az üdvösség a hit és a jó cselekedetek együttesével nyerhető el. Az igaz keresztények sem lehetnek biztosak abban, hogy van-e örök életük. Egész életükben, majd Krisztus 1000 éves földi uralkodása alatt is munkálkodniuk kell tökéletessé válásukon. Ezután át kell menniük a Sátán utolsó próbáján (amikor még egyszer, utoljára kiszabadul fogságából, hogy megkísértse a hűséges Tanúkat), Isten csak azután adhat nekik örök életet. Ha addig bárhol is elbuknak, örök pusztulás (megsemmisülés) vár rájuk.

Jó tudni...

Kétféle jövő

Az Őrtorony Társulat tanításával ellentétben nem adatik majd egy 1000 éves időszak második esélyként azoknak, akik elhunytak. A Jelenések 20,5 leszögezi, hogy azok, akiknek nincs részük az első feltámadásban, nem kelnek életre, amíg le nem telik az ezer esztendő. Csak azok jutnak a mennybe, akiknek a neve be van írva az élet könyvébe, a többiekre pedig „a tűz tava” vár (Jel 20,15). Isten úgy hozza el az utolsó ítélet után az új eget és az új

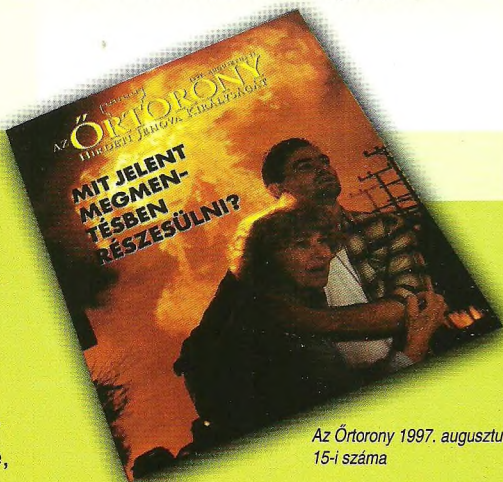
A Biblia szerint...

A jó cselekedetek nem üdvözítenek

A Biblia kijelenti, hogy „minden igazságunk olyan, mint a szennyes ruha” (Ézs 64,5), és „nincsen igaz ember egy sem [...], mindenki vétkezett és hűjával van az Isten dicsőségének” (Róm 3,10. 23). Ahhoz, hogy valaki üdvözüljön, üres kézzel kell Jézus elé járulnia, és fel kell ajánlania bűneit az ő igazságaért cserébe (Fil 3,9; 2Kor 5,21; Ef 2,8–9). A jó cselekedet az Istenhez fűződő üdvözítő kapcsolat gyümölcse (bizonyítéka), nem pedig a gyökere (oka) (Mk 4,20; Ef 2,10).

Teljes bizonyosság

Az üdvösségre nem lehet méltová válni. Az üdvösség Istennek a Krisztusért adott ingyenes ajándéka, nem olyasmi, amit ki lehet érdemelni (Róm 6,23). „Akié a Fiú”, az bizonyos lehet abban, hogy örök élete van (1Jn 5,10–13; 1Pt 1,5–9). Az igaz keresztények tehát – egyedül Jézusnak köszönhetően – fel fognak támadni a halálból, és tökéletessé lesznek Krisztusban (Zsid 10,10; Jn 5,24).

Az Őrtorony 1997. augusztus 15-i száma

földet, hogy nyoma sem lesz benne a bűn átkának (2Pt 3,7. 10–13; Zsid 1,10–12; Jel 21).

Megbízható-e az Örtorony Társulat Új Világ-fordítása?

Az Örtorony Társulat szerint...

Alázatos, becsületes fordítók

Az *Új Világ*-fordítás (ÚVF) az Örtorony Társulat hivatalos Bibliája. Ez a ma rendelkezésünkre álló legpontosabb, legelfogulatlanabb bibliafordítás. A fordítók nem fedik fel kilétüket, hogy minden dicsőség Jehova Istené legyen.

Minden más fordítás téves

Az ÚVF 1950-es kiadása azt állítja a többi angol fordításról, hogy „bár mindnek megvan a maga érdeme, mindegyik áldozatul esett az emberi hagyományoknak [...], és az ihletett írárok tanításaiba következtelés és ésszerűtlenség vegyült”. Ezzel szemben „az Új Világ Bibliafordító Bizottság feltett szándéka elkerülni a vallásos hagyománynak ezt a csapdáját”. A Társulat 1969-ben megjelentette a *Keresztény Görög Íratok Királyság sorközi fordítását* (KIT), amely „a görög szöveg alá írt, szó szerinti angol fordítás”. Előszava szerint a KIT segítségével „minden modern fordítás helytállósága pontosan megítélhető”.

A Biblia szerint...

Jézus Krisztus Isten

Az ÚVF elferdíti a Biblia tanítását, miszerint Krisztusban Isten lett emberré. Ez bárki számára nyilvánvaló, ha összeveti az ÚVF-et a Társulat görög-angol KIT-fordításával:

János 8,58: „Mielőtt Ábrahám létrejött, én már voltam” (ÚVF) / „Mielőtt Ábrahám lett, én vagyok” (KIT)

János 14,14: „Ha valamit kértek...” (ÚVF) / „Ha valaha bármit kértek tőlem...” (KIT)

Kolossé 1,16-17: Krisztus teremtett „minden [más] dolgot” (ÚVF) / Krisztus teremtett „minden (dolgot)” (KIT)

Kolossé 2,9: [Krisztusban] „lakik az isteni jelleg egész teljessége” (ÚVF) / „lakik az istenség teljessége” (KIT)

Jó tudni...

A fordítók ismertek

Az Új Világ-fordítás fordítóbizottsága hat főből állt, akik közül öten semmiféle képzést nem kaptak bibliai nyelvekből. Frederick Franz, a bizottság vezetője is csak amatőrnek tekinthető.

További félrefordítások

Máté 25,46: „És ezek elmennek az örök levágásra” – nem „büntetésre”, az Örtorony Társulat ugyanis nem hisz a gonoszok örök büntetésében.

Lukács 23,43: „Bizony mondom neked ma: velem leszel a paradicsomban” – a Társulat a „ma” után választja el a két tagmondatot, mert szerinte az ember a halála után nem létezik tovább.

(Az ÚVF a többi 73 esetben a „bizony mondom neked/nektek” kifejezés után tagolja a mondatot, csak itt nem; de miért hangsúlyozta volna Jézus, hogy aznap beszél?)

1Timóteus 2,6: [Krisztus] „megfelelő” váltságul adta magát mindenkiért – a „megfelelő” nincs benne az eredetiben, betoldásával a Társulat azt akarja igazolni: Jézus tökéletes áldozata az elvesztett tökéletes ádámí élettel *egyenlő értékű* volt (így elég a földi paradicsomra várni).

1Timóteus 4,1: „Az ihletett kijelentés” azonban határozottan megmondja – a „Lélek világosan megmondja” helyett, a Társulat szerint ugyanis a Szentlélek nem személy, így nem beszélhet.

Mi a végső tekintély: a Biblia vagy az Őrtorony Társulat?

Az Őrtorony Társulat szerint...

Isten „csatornája”

Isten a történelem folyamán mindig is egy látható szervezeten keresztül vezette az övéit, kezdve Izrael népével. Amikor Izrael nem fogadta el, hogy Jézus a Messiás, Isten új, prófétái „kommunikációs csatornát” rendelt: a keresztény gyülekezetet. A kereszténység hitehagyása után Isten beteljesítette a Máté 24,45–47-ben olvasható jézusi próféciaát, miszerint egy „hű és értelmes rabszolga” fog „lelki eledelt” osztani Jehova népének az utolsó időkben. A próféciaát az Őrtorony Társulat tölti be világméretű tanító és kiadványterjesztő programjával.

A „független gondolkozás” kerülendő

Isten nem személyesen közli a lelki igazságokat az övéivel, hanem arra rendelt „gondolatközlő csatornáján” (az Őrtorony Társulaton) keresztül. Így a Jehova Tanúinak az egyéni véleményük fölé kell helyezniük az Őrtorony Társulat bibliamagyarázatát. A „független gondolkozás” veszélyes. Ha egy Tanú megkérdőjelezi a Társulat aktuális tanait, büszkének bélyegezhetik és kiközösíthetik.

Jó tudni...

Az igazi „rabszolga”

Jézus a Máté 24,45–51-ben egy hűséges rabszolgáról beszél, akinek váratlanul visszatér az ura – így figyelmeztetve tanítványait, hogy mindig készen várják visszatérését. Ez nem prófécia, hanem példázat, és nem utal semmiféle jövőbeli szervezetre, hanem minden kereszténynek szól. Amikor Krisztus visszatér, mindenkit megjutalmaz, aki hűséges volt hozzá, ők vele uralkodhatnak majd, de akik elhanyagolták a kötelességeiket, büntetésben részesülnek (mint a példázatban szereplő hűtlen szolga).

A Biblia szerint...

Az Igazság egy személy, nem pedig egy szervezet

A Biblia azt tanítja, hogy Jézus az *egyetlen* közbenjáró Isten és ember között (1Tim 2,5). Az ószövetségi időkben az izraelita papság által felajánlott áldozatokon keresztül közeledhettek Istenhez az emberek, később azonban Jézus, az utolsó áldozat véget vetett Isten és az ember bűn miatti elválasztottságának. Mivel Jézus a mi örökkévaló Főpapunk (Zsid 6,20; 7,24), nincs többé szükségünk földi szervezetekre ahhoz, hogy Istenhez járulhassunk. Jézus ezt mondta: „Én vagyok az út, az igazság és az élet; senki sem mehet az Atyához, csakis énáltalam” (Jn 14,6).

Mindent megvizsgáljatok!

Az Újszövetség „nemesebb lelkűek”-nek nevezi a béreai zsidókat, akik az Írások alapján megvizsgálták, hogy valóban igaz-e, amit Pál hirdet. Az 1Thesszalonika 5,19–22-ben Pál is arra bátorítja a keresztényeket, hogy mérlegeljék a prófétai kijelentéseket („mindent vizsgáljatok meg”), és a hamisságot vessék el („a gonosz minden fajtájától tartózkodjatok”). Ez a gyakorlat még az ószövetségi időkre vezethető vissza (lásd 5Móz 18,21–22).

Hamis próféciaák sora

Jézus előre figyelmeztette követőit a hamis prófétákra, akik tévesen hirdetik majd visszajövetelét (Mt 24,23–34). Az Őrtorony Társulat hamis prófétának bizonyult, ugyanis korábban azt állította, hogy 1874-ben kezdődött Krisztus „láthatatlan jelenléte”, most pedig azt hirdeti, hogy 1914-ben. A világvége dátumát is újra meg újra bejelentette: 1914, 1915, 1918, 1925, az 1940-es évek, majd 1975. Miközben az Őrtorony Társulat a tanai teljes elfogadását követeli a híveitől, és azt hirdeti, hogy egyedül nála van az igazság, az idők folyamán számos tantételét megváltoztatta már.

Az Őrtorony Társulat szerint...

Tilos a vérátömlesztés

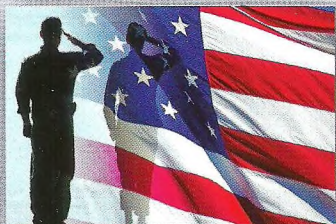
A vérátömlesztés a vér fogyasztására vonatkozó isteni parancs megszegése (3Móz 17,14; ApCsel 15,29). Még ha a vérátömlesztés visszaültetése a Jehova Tanúja életébe is kerül, e döntés segít biztosítani az illető majdani helyét a paradicsomban.

Tilos az ünneplés

A születésnapok és más ünnepek is pogány eredetűek. Jézus csak azt parancsolta meg, hogy emlékezzünk a halálára, az igaz keresztények ezért semmilyen más ünnepet nem ülhetnek meg ezen (és házassági évfordulójukon) kívül.

Tilos a politizálás és a háborúskodás

Az igaz keresztényeknek nincs részük a világ „gonosz rendszerében”, ezért nem vehetnek részt a politikában, nem lehetnek köztisztviselők, választáskor nem adhatnak le érvényes szavazatot, nem tiszteleghetnek a nemzeti lobogó előtt, és nem foghatnak fegyvert honvéddő háború idején sem.

Jó tudni...

Keresztények világi kormányokban

A Máté 5,13–16-ban arra bátorítja a Biblia a keresztényeket, hogy legyenek „só” és „világosság” a környezetükben. Ilyenek voltak azok a nagy bibliai alakok is, akik katonai vagy politikai szolgálatot teljesítettek. Például Dániel magas beosztású tisztviselő volt Babilon pogány kormányában, az Apostolok Cselekedetei 8-ban említett etióp férfi pedig az etióp királynő kincstárnoka volt. Jézus egy római századost a „nagy hitéért” dicsér meg (Mt 8), egy másikat pedig „kegyes és istenfélő ember”-ként jellemeznek (ApCsel 10). A hívő Erasztosz, Korinthus „számvevője”

A Biblia szerint...

Csak az állati vér megevése tiltott

A vérátömlesztés az emberi vér gyógyító felhasználása, a vér az erekbe kerül, nem a gyomorba.

Nem tiltott az ünneplés

Bár a mózesi törvény nem írta elő a hanuka ünnepét sem, Jézus részt vett rajta (Jn 10,22). Első követői közül a zsidók – a Jézus halálára és feltámadására való emlékezésen kívül – más zsidó ünnepet is megülhettek. Ami az ünnepeket illeti, minden keresztényre vonatkozik a keresztény szabadság alapelve, amint Pál apostol írta a Róm 14,5–6-ban: „mindegyik legyen bizonyos a maga meggyőződésében! Aki az egyik napot megkülönbözteti, az Urért különbözteti meg.”

(gazdasági vezetője) is politikai alapon odaitélt kormányzati tisztséget töltött be (Róm 16,23).

A Jehova Tanúi és az orvostudomány

Az Őrtorony Társulat nem csak a vérátömlesztéssel kapcsolatos nézetén változtatott több ízben 1961 óta. Az orvostudomány más területein is dogmatikus álláspontra helyezkedett, majd annak az ellenkezőjére. Évtizedeken át elítélte a pasztörözést, tagadva, hogy a betegségek hátterében baktériumok állnak; hadjáratot folytatott az alumíniumedények ellen („az emberség átka”), 1952-ig tiltotta az oltást („büntetett a természet ellen”), 1980-ig a szervátültetést („kannibalizmus”). E döntéseknek már sok Tanú esett áldozatul.

Szómagyarázat

a Jehova Tanú által használt kifejezésekhez

Adventisták: A William Miller (1782–1849) amerikai prédikátor tanításai által ihletett mozgalom követői. Miller azt jövendölte, hogy Krisztus 1843-ban vagy 1844-ben tér vissza egyházáért.

Armageddon: A végső csata a gonosz emberiség és Jehova Isten között, amely véget vet majd a világi kormányoknak, és megalapítja Jehova Királyságát a földi paradicsomban.

Bibliatanulmányozás: Az Órtorony Társulat „bibliai irodalmának” tanulmányozása új emberek megtérítésének céljából, ingyenes házi tanulmányozásként.

Elkülönülés, kiközösítés: Ha egy Tanú a saját akaratából hagyja el a Jehova Tanúi szervezetét, az elkülönülés, ha a szervezet zárja ki, az kiközösítés. A távozót mindkét esetben „hitehagyottnak” tekintik, többet nem állnak vele szóba.

Felkent osztály: Az a 144 000 különleges személy, akiket Isten „felkent” lelkével. Az Órtorony Társulat tanítása szerint csak ők jutnak a mennybe.

Felvigyázó: A gyülekezeten belül vagy a Jehova Tanúi nagyobb összefogvetelein bizonyos feladatok ellátásával megbízott vén.

Földi osztály: Akik pünkösd (Kr. u. 33) előtt éltek a földön és követték Jehova Istent, vagy 1935 után lettek Jehova Tanúi; az Órtorony Társulat szerint az ő sorsuk az örök élet a földi paradicsomban.

Gyülekezet: A Jehova Tanúi gyűlése egyházuk és az Órtorony Társulat szervezésében.

Hitehagyás: Az Órtorony Társulat szerint Jehova szervezetének elhagyása egyenlő Isten elhagyásával. A Tanúk számára tilos „hitehagyott irodalmat” (a Társulatról kritikusan nyilatkozó kiadványokat) vagy „hitehagyott személyek” (a szervezettől elkülönült vagy kiközösített) személyes leveleit olvasni.

Hírnök: Jehova megkeresztelt vagy megkereszteltetlen Tanúja, aki részt vesz a „prédikálásban”. Számukra nincs előírt minimális óraszám.

Hű és értelmes rabszolga: Az a szolga, akit Jézus megdicser a Máté 24,45-ben azért, mert hűségesen és időben osztott ételt szolgatársainak, ezért visszatérő ura kinevezte minden java fölé. Az Órtorony Társulat a példázatot próféciaként a saját Vezető Testületére alkalmazza, azt állítva, hogy egyedül a Vezető Testületnek adatott lelki tekintély Jehova népe fölött.

Igazság: Az Órtorony Társulat és a Jehova Tanúi szervezetének tanítása.

Kereszténység: Az igaz bibliai, keresztényi vallás, azaz a Jehova Tanúi egyháza, szemben a „kereszténységgel”, amelybe minden más egyház beleértendő („Nagy Babilon vallásos szektái”).

Keresztény Görög Iratok: Az Újszövetség neve. Az Ószövetség neve Héber Iratok.

Kiközösítés: Fegyelmi intézkedés. Bejelentése után az egyházban maradó barátok és rokonok többé nem vesznek tudomást Jehova „hitehagyott” Tanújáról, nem köszönnek neki.

Királyság terem: A Jehova Tanúi összefogvetei helye, gyülekezeti ház (soha nem „templom”).

Kicsiny nyáj: A „felkent osztály” másik neve (lásd feljebb). A Lukács 12,32 félreértelmezésén alapul. (Jézus csupán követői akkori kicsiny számára utalt ezzel a kifejezéssel.)

Más juhok: A „földi osztály” másik neve (lásd feljebb) a János 10,16 alapján. (Jézus a nem zsidó népeket értette „más juhok” alatt, akik majd hitre jutnak benne.)

Mennyei osztály: A „Felkent osztály” másik neve (lásd feljebb).

Nagy Babilon: A Jehova Tanúi szervezetén kívüli vallási szervezetek és a világi kormányzatok együttese.

Nagy sokaság: Isten népe a Jelenések könyvében, akiket senki sem tud megszámolni (Jel 7,9). A Társulat értelmezése szerint ők alkotják a „földi osztályt”, amely örökké a földön fog élni.

Paradicsom: Az 1Mózes-ben említett édenkert átok előtti állapotának az Ézsaiás 11-ben megígért helyreállítása a földön.

Prédikálás: Az Órtorony Társulat kiadványainak házról házra járva történő terjesztése, és házi bibliatanulmányozás folytatása az érdeklődőkkel.

Russellisták: Az Órtorony Társulat alapítója, Charles T. Russel tanításait követők, különösen az úgynevezett „biblia-kutatók” csoportja, akik nem fogadják el a Russel után bevezetett tanokat.

Teokrácia: Isten királyi uralma. A Jehova Tanúi szervezete is „teokratikus”.

Tetragrammaton: Az Ószövetségben szereplő négy héber mássalhangzó (latin betűs átírása JHWH), amelyből a „Jehova” nevet levezetik.

Új ég és új föld: Az Órtorony Társulat értelmezése szerint a mennyei és a földi reménységű Tanúk (vö. Jel 21,1).

Új világosság: Az Órtorony Társulat a Példabeszédek 4,18-ra hivatkozva ezzel a kifejezéssel igazolja tanainak folyamatos változását.

Új világ: A földi paradicsom, ahol csak Jehova hűséges Tanúi élnek majd, akik méltónak találtattak az armageddoni csata túlélésére.

Úttörő: A Jehova Tanúja, aki teljes időben, meghatározott havi órászámában házról házra járva végzi „a prédikálás munkáját”.

Források

Az alábbi könyvek felsorolása nem feltétlenül jelenti teljes tartalmuk vagy szerzőjük bármely más művének az elfogadását.

IRODALOM

Magyarul

Carl Olof Jonsson:

A „pogányok ideje” – vajon véget ért?
magánkiadás, 2000

Josy Doyon:

Jehova tanúja voltam – Egy tévút története.
Agapé Kft., Szeged, 1998

Kovács Zoltán: *1914 – Beteljesedett prófécia?*
Evangéliumi Kiadó, Budapest, 1997

Lothar Gassmann:

Jehova Tanúi – történetük, tanításuk, értékelésük
Evangéliumi Kiadó, Budapest, 1998

Szalai András: *Jehova és a szervezet*
– „Győződjetek meg minden dologról!”
Apológia Kutatóközpont, Budapest, 2001

www.apologia.hu

www.exjt.hu

www.irr.org/hungarian.html

Angolul

Robert M. Bowman, Jr.:

Why You Should Believe in the Trinity
Baker Book House, 1989

Ron Rhodes:

*Reasoning from the Scriptures with
the Jehovah's Witnesses*
Harvest House Publishers, 1993

David A. Reed:

*How to Rescue Your Loved One
from the Watchtower*
Baker Book House, 2010

Raymond Franz: *Crisis of Conscience*
Commentary Press, 1983

Edmond C. Gruss:

*Jehovah's Witnesses: Their Claims, Doctrinal
Changes, and Prophetic Speculation.*
What Does the Record Show?
Xulon Press, 2001

Tények röviden

Nevek: Őrtorony Biblia és Traktátus Társulat;
Nemzetközi Bibliakutatók Szövetsége, Jehova
Tanúi Egyháza

Alapítás helye/éve: Pittsburgh,
Pennsylvania (USA), 1879 (bejegyezve: 1884)

Alapító: Charles Taze Russell (1852–1916)

Nemzetközi központ: Brooklyn, New York (USA)

Becsült taglétszám: 7,3 millió tag a világ
kb. 230 országában, Magyarországon kb. 23 000 tag
(2009-ben)

Kiadványok: Az Őrtorony, Ébredjetek!
folyóiratok, könyvek stb. több mint 400 nyelven

VIDEO/DVD

In the Name of Jehovah (North American
Mission Board, 2004)

The Witness at Your Door and *The Witness
Goes Out!* (Jeremiah Films, 1992)

INTERNET

Tények a Jehova Tanúiról
www.jwfacts.com

Idézetek a Társulattól
<http://quotes-watchtower.co.uk>

A „Jehova” név
www.tetragrammaton.org

FreeMinds, Inc.
www.freeminds.org

Comments from the Friends
www.ctft.com

Vérkérdés
www.ajwrb.org

Molesztált gyermekek
www.silentlambs.org

Evangelizáció
<http://4witness.org>

Hogyan beszéljünk a Jehova Tanúival?

Imádkozunk, mielőtt a Jehova Tanúival találkozunk, és kérjük a Szentlélek vezetését a beszélgetéshez. Hívjuk a Szentlelket, hogy töltsen meg gondolatainkat Isten igazságával!

Ne hagyatkozunk pusztán az érveinkre és bizonyítékainkra! Támaszkodjunk inkább a Szentlélek vezetésére! A Szentlélek dolga, hogy meggyőzze az embereket a bűnről, az igazságról és az ítéletről!

Alázattal és szeretettel közeledjünk a Jehova Tanúhoz! Forduljunk hozzájuk őszinte tőréssel, bánjunk velük tisztelettel, és tartsuk szem előtt, hogy valószínűleg nem csatlakoztak volna egyházukhoz, ha minden ténnyel tisztában lennének.

Ne viszonyuljunk hozzájuk felsőbbrendűen vagy lekicsinylő módon, és ne éreztessük velük, hogy olyasvalamit tudunk, amit ők nem.

Kérjük meg a Tanút, hogy segítsen megértenünk, hogyan egyeztethetők össze egyháza tanításai a Bibliával! A Jehova Tanút arra képezték ki, hogy tanítsanak, nem pedig arra, hogy végighallgassanak másokat. A kérdések hatásos eszköznek bizonyulhatnak, ha át akarunk törni betanult válaszaikon, és szeretnénk elérni, hogy végre önállóan gondolkodzzanak.

Ne konfrontálódjunk a Jehova Tanúival vitatkozó stílusban, és ne akarjuk „kioktatni” őket! Jehova Tanúi úgy vélik, hogy „náluk van” az igazság, és mi semmit sem kínálhatunk nekik.

A saját kiadványaik ellentmondásosságára rámutatva kérdőjelezzük meg az Őrtorony Társulatba vetett bizalmukat! A Jehova Tanúi nem olvashatnak el a Társulatot bíráló írásokat, ezért kizárólag az ő kiadványaikat és a Szentírást használjuk!

Ne bocsátkozunk túl korán mély lelki beszélgetésekbe! A Tanúknak azt tanítják, hogy az Őrtorony Társulat kiadványai nélkül nem érthetik meg a Bibliát, ezért a Társulatba vetett bizalmukat kell először megrendítenünk.

Csak ezután lesz esély arra, hogy a Biblia önálló értelmezésével is megpróbálkozzanak.

Imádkozunk együtt velük „Jehova Istenhez” a mindennapi élettel kapcsolatos dolgokért! Hangsúlyozzuk imánkban Jehova „Atya voltát” és azt, hogy mennyire törődik velünk egyenként!

Ne imádkozunk „Istenhez” vagy „Urunkhoz” anélkül, hogy a „Jehova” nevet is meg ne említenénk! A Jehova Tanúi attól tartanak, hogy ha az imában nem hangzik el Jehova neve, akkor az a Sátánhoz szállhat. Ne kérdezzük meg továbbá azt sem, hogy imádkozhatunk-e betegségük gyógyulásáért (kivéve, ha ők kérnek tőlünk imát)! Azt tanulták ugyanis, hogy Isten ma már nem „gyógyít”, és minden csodát a Sátán tesz a gyanútlanok megtévesztése érdekében.

Beszéljünk a Jehova Tanúinak a Jézushoz fűződő személyes kapcsolatunkról, valamint arról, hogy miként válaszolja meg az imáinkat, és hogyan munkálkodik az életünkben! A Tanúk úgy gondolják, hogy Isten inkább a szervezettel törődik, mint egyénnel, ezért a biztonságtételünk éhséget ébreszthet bennük az igaz Istenhez fűződő valós kapcsolat után.

Ne erőltessük a Jehova Tanút, hogy „értsenek egyet” velünk! A Tanúk nem helyezkedhetnek szembe a Társulat tanításával, ezért kérdéseinkkel a Társulatba vetett bizalmukat kell megingatnunk, a többit bízzuk a Szentlélekre!

Legyünk elérhetőek, állhatatosak és türelmesek! Ha a Jehova Tanúi kérdéseket tesznek fel, az azt jelenti, hogy végre elkezdtek önállóan gondolkodni. Ez az első lépés ahhoz, hogy szakítsanak az Őrtorony Társulattal.

© 2006 RW Research, Inc.
4733 Torrance Blvd., #259
Torrance, CA 90503 U.S.A.
e-mail: info@rose-publishing.com
www.rose-publishing.com

Főszerkesztő: Paul Carden ügyvezető
igazgató Centers for Apologetics Research
Első szerző: Christy (Harvey) Darlington
elnök, Witnesses for Jesus Inc.
Segéd szerző: ifj. Robert M. Bowman
a bibliai és teológiai tudományok doktora

Kiadja és terjeszti:

Harmat Kiadó
1114 Budapest, Bukarest u. 3.
Tel./fax: (1) 466-9896
E-mail: harmat@harmat.hu
Internet: www.harmat.hu

Apológia Kutatóközpont
Postacím: 1576 Budapest, Pf. 22
E-mail: info@apologia.hu
Internet: www.apologia.hu

Hungarian edition © Harmat Kiadó, 2010
All right reserved. Minden jog fenntartva.

Adaptálta az Apológia Kutatóközpont.

A brosúra részben vagy egészben való
fénymásolása, interneten keresztül
terjesztése vagy bármely más módon
történő sokszorosítása illegális és tilos.

5 999883 910054 >